

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

УДК 377/378:006

<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.17.5-13>.

ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Петро Лузан,

головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ
ORCID: 0000-0002-9605-7161
e-mail: petr.luzan@ukr.net

Надія Колісник,

науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ
ORCID: 0000-0003-1743-7076
e-mail: kolesnik-nadja@ukr.net

Сергій Осипенко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, м. Київ

Реферат

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

кваліфікаційні стандарти,
освітній стандарт,
професійний стандарт,
стандартизація
професійної освіти,
кваліфікація,
компетентність,
компетентісно
орієнтована підготовка,
результати навчання

У статті в контексті ідей компетентісної концепції розглянуто основні педагогічні категорії професійної підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів у закладах професійної освіти. Наголошено на об'єктивних причинах гальмування розвитку вітчизняної професійної освіти (залишковий принцип фінансування; недостатня участь суб'єктів господарювання у розв'язанні завдань професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти; неузгодженість нормативно-правової бази; відсутність системи підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників; недосконалий механізм формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників, фахівців тощо; низький рівень стандартизації підготовки кваліфікованих робітників, фахівців у закладах професійної освіти). Наведено результати дефінітивного аналізу найважливіших для проблеми дослідження понять (стандарт, кваліфікаційні стандарти, професійні стандарти, стандарти оцінювання кваліфікацій, кваліфікація, професійна кваліфікація, результати навчання, стандартизація освіти), що стало основою виокреслення основних суттєвих ознак досліджуваних базових понять.

На основі правил теорії визначення понять сформульовано *атрибутивно-реляційне визначення* (через найближчий рід і видову ознаку) поняття «стандартизація професійної освіти» – процедура, що визначає встановлення нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) випускників закладів професійної освіти, передбачає перманентне зіставлення навчальних досягнень учнів і студентів з цілями їх компетентісно орієнтованої підготовки задля її корекції, забезпечує досягнення належних рівнів якості професійної підготовки фахівців у професійних закладах освіти засобами інноваційності змісту та технологій навчання і сприяє конвертованості рівнів професійної освіти всередині держави та за її межами.

Вказано на перспективи подальших наукових розвідок, пов'язаних з розробленням технології проектування змісту компетентісно орієнтованої підготовки молодших спеціалістів у закладах фахової передвищої освіти.

Постановка проблеми. Сучасна цілей – підготовки кваліфікованого робітника, компетентісна методологія у професійній фахівця відповідного рівня і профілю, освіти спрямована на досягнення основних конкурентоспроможного на ринку праці, який

вільно володіє професією чи спеціальністю, може творчо виконувати виробничі завдання, орієнтований у суміжних сферах діяльності, спроможний працювати на рівні світових стандартів, готовий до постійного професійного вдосконалення, є соціально та професійно мобільним.

Основним інструментом досягнення завдань компетентісно орієнтованого навчання учені називають стандартизацію професійної освіти, зазвичай пов'язуючи її із розробленням та затвердженням освітніх стандартів та залишаючи поза увагою вкрай важливі аспекти науково-методичного супроводу їх запровадження. Понятійний апарат стандартизації професійної освіти незначний, проте розбрат тлумачень ученими базових категорій, термінів цієї наукової теорії призводить до нерозробленості методологічних засад уніфікації, нормування, наукового осмислення якісних параметрів освітнього процесу. Додамо, що проблема розроблення понятійного апарату стандартизації професійної освіти актуалізується нагальною необхідністю узгодження національної й міжнародної психолого-педагогічної термінології.

Мета дослідження – у площині методологічних засад компетентісної парадигми розглянути основні педагогічні категорії підготовки кваліфікованих робітників, фахівців та схарактеризувати базові поняття стандартизації професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень. У висвітленні теоретико-методологічних засад розроблення освітніх стандартів, обґрунтуванні науково-методичного забезпечення створення національної системи кваліфікацій, порівняльному аналізі зарубіжного досвіду стандартизації, розробленні понятійно-термінологічного апарату взяли участь такі відомі вітчизняні учені, як С. Гончаренко, Ю. Зіньківський, В. Луговий, С. Калашнікова, Л. Лук'янова, В. Лозовецька, Н. Ничкало, Л. Пуховська, В. Радкевич, Ж. Таланова, Д. Чернілевський, О. Щербак та ін. Теоретичні основи професійної стандартизації в Україні та за її межами, засади створення професійних стандартів, що ґрунтуються на компетентностях, висвітлюються у працях А. Варначева, М. Вайнтрауба, Л. Короткової, А. Каленського, Ю. Кравця, С. Кравець, Г. Лук'яненко, С. Мельника, І. Осипової, Л. Пуховської, Г. Романової, Г. Романцева, І. Савченко, О. Тарасюка. Дослідники

акцентують увагу на необхідності розроблення нормативно-правового забезпечення професійної освіти, методологічних і методичних аспектах проектування освітніх і професійних стандартів, освітніх програм, навчальних планів, обґрунтування принципів компетентісно орієнтованої підготовки кваліфікованих робітників, фахівців у закладах професійної освіти. Однак часто дослідники проблем компетентісно орієнтованої професійної освіти демонструють різноманітність думок щодо таких термінів, як «стандартизація професійної освіти», «професійна кваліфікація», «освітній стандарт» та інше.

Виклад основного матеріалу. Методологія науково-педагогічного дослідження тлумачить теорію як вчення про узагальнений досвід (практику), що формулює наукові принципи й методи і структурно включає поняття, судження, закони, наукові положення, ідеї й інші елементи. Так як стандартизація професійної освіти сьогодні має всі ознаки педагогічної теорії (Каленський та ін., 2018.), схарактеризуємо її базові поняття.

Насамперед вкажемо, що в основі терміну «стандартизація освіти» лежить загальне поняття «стандарт». Стандарт (від англ. standart – норма, зразок) у широкому розумінні слова – зразок, еталон, модель, які беруться за основу для співставлення з ними інших подібних об'єктів (Чернілевський, 2008).

У Законі України «Про стандартизацію» (2014) щойно згадане поняття визначається у такий спосіб: «Стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» (Законодавство України, 2018. Закон України «Про стандартизацію»). Стандарт як нормативно-технічний документ встановлює комплекс правил, вимог, норм до об'єкта стандартизації і затверджується компетентним органом. Стандарт означає домовленість про норми або специфікації. Стандарти мають стати засобом забезпечення державних гарантій стосовно якості освіти на фундаментальному рівні. Вони повинні створювати максимальну варіативність змісту для того, щоб оперативно врахувати зміну пріоритетів на ринку праці, бути своєрідним зв'язком між системою

професійної освіти і ринком праці.

Майже в усіх європейських країнах послуговуються терміном «кваліфікаційні стандарти» – це норми і вимоги, які застосовуються для таких аспектів кваліфікацій (Пуховська, Варначев, Мельник та Кравець, 2014, с. 47): *професійні стандарти* – затверджені в установленому порядку вимоги до кваліфікації працівників, їх компетентності, визначаються роботодавцями і служать підґрунтям для формування професійних кваліфікацій; професійні стандарти співвідносяться з рівнями національної та галузевих рамок кваліфікацій і групуються за галузевими ознаками; вони дають відповідь на запитання: що фахівець повинен уміти виконувати на робочому місці?; *освітні стандарти* – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів професійної освіти за кожним рівнем освіти в межах кожної спеціальності; освітні стандарти дають відповідь на запитання: чого учень (студент) повинен навчитися, щоб у майбутньому бути кваліфікованим працівником?; *оцінні стандарти* визначають об'єкт оцінки, критерії успішності, методи оцінювання, стандарти (еталони), а також склад комісії, яка надає відповідну кваліфікацію, дають відповідь на запитання: «Як ми пересвідчимось, що майбутній фахівець отримав потрібні знання й уміння (компетентності) для виконання робіт?».

Наразі доцільно висвітлити сутність поняття «кваліфікація», яке, на нашу думку, є провідним у дослідженні проблеми стандартизації професійної освіти. Насамперед зазначимо, що Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО-2011), яка розроблена як керівництво для впорядкування освітніх програм, так тлумачить згадане поняття: «Кваліфікація – це офіційне підтвердження, зазвичай, у формі документа, яке засвідчує успішне завершення освітньої програми або етапу освітньої програми» (International Standard Classification of Education., 2012. UNESCO: In-te for Statistics). Як це видно з визначення, у цьому документі декларується, що визнані кваліфікації мають відповідати певній освітній програмі. Натомість тут увага не фокусується на результатах навчання, які може продемонструвати особа: лише вказується на «успішне завершення освітньої програми».

У свою чергу, Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (The

European Qualifications Frameworks for Life long learning–EQF, ЄРК) поняття «кваліфікація» тлумачить як «офіційний результат процедур оцінки й офіційного визнання, що присвоюється рішенням уповноваженого органу про досягнення особою (особистістю) результатів навчання відповідно до визначених стандартів» (European Commission, 2014). Не важко помітити, що у цьому визначенні фокус уваги змістився з освітньої програми, якою успішно оволоділа особа, на реальні результати навчання, які вона може продемонструвати і які задовольняють відповідні стандартні вимоги. Мова про те, що в контексті положень концепції «Навчання впродовж життя» не має різниці у тому, засобами якого виду освіти (формальної, неформальної, інформальної) особа досягла результатів навчання: важливо, щоб вона їх продемонструвала і цей факт має бути засвідчений та визнаний уповноваженим органом.

На вітчизняному «кваліфікаційному полі» поняття «кваліфікація» тлумачиться Національною рамкою кваліфікацій (23.11.2013 р.): «Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами» (НРК). Важливо відмітити, що змістове наповнення згаданого поняття корелює з дефініцією Європейської рамки кваліфікацій. Цей факт, на нашу думку, засвідчує імплементацію істотних ідей і позицій, задекларованих в ЄРК, у кваліфікаційну політику країн-членів Європейського Союзу.

Отже, *кваліфікація* – а) формальне відображення професійних і технічних компетентностей працівника, визнаних на міжнародному, національному або галузевому рівні; б) формальний результат процесів оцінювання і підтвердження рівня знань, який надається після ухвалення рішення компетентним органом про те, що особа володіє навичками та знаннями, які відповідають міжнародним та національним професійним стандартам. *Кваліфікації* бувають академічними (не зорієнтованими за своєю назвою на конкретну практичну діяльність) та професійними (такими, що відповідають назві професії (первинній посаді без вимог до стажу) або професійній назві роботи. *Професійна кваліфікація* – визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності,

іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Таким чином, кваліфікація особи тісно пов'язана з результатами навчання, які вона здобула (і продемонструвала перед уповноваженим компетентним органом) за наслідками оволодіння певною освітньою програмою. У Законі України «Про освіту» поняття *«результати навчання»* тлумачиться так: це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особистісні якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів (Верховна Рада України: офіц. веб-портал, 2011).

У даному разі доцільно звернути увагу на той факт, що результати навчання оцінюють не за кількістю засвоєних навчальних дисциплін, модулів, практик, годин програми тощо, а за здатністю особи їх продемонструвати. Мова про те, що за такого тлумачення результатів компетентнісного навчання змінюються і цілі: замість розпливчатих і неоднозначних понять, як «пізнати», «вивчити», «зрозуміти» застосовують дієслова завершеного виду: перерахувати, описати, визначити, упорядкувати, запропонувати, створити, скласти, обчислити, класифікувати та ін.

Стандартизація компетентнісно орієнтованої підготовки кваліфікованих робітників, фахівців чітко пов'язана із завданнями прийнятої у 2011 р. Національної рамки кваліфікацій (НРК) – системного і структурованого за компетентностями опису кваліфікаційних рівнів. Створення НРК, сумісної з європейськими мета рамками кваліфікацій, є великим реформаторським кроком у напрямі підвищення якості професійної освіти, конкурентоспроможності випускників. Метою впровадження НРК в Україні є введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці, забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження

ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Щойно наведені завдання НРК, не дивлячись на певні відмінності функціонування вітчизняних освітньо-структурних моделей, спонукають до думки про те, що стандартизація професійної освіти є явищем складним, комплексним, різно факторним і багатовекторним.

Мова, зокрема, про те, що з метою забезпечення якісної підготовки кадрів та підвищення економічної ефективності професійної освіти впродовж 2006-2013 рр. було розроблено й затверджено наказами Міністерства освіти і науки України 306 державних стандартів ПТО з конкретних робітничих професій для 11 галузей виробництва, зокрема: промисловість – 106; сільське господарство – 43; торгівля та сфера послуг – 37; транспорт – 36; будівництво – 29; комунальне господарство – 13; зв'язок – 9 тощо; у 2017 р. було розроблено та затверджено 61 стандарт професійної (професійно-технічної) освіти; станом на початок 2018 р. розроблено, погоджено та запроваджено на практиці 70 професійних стандартів; розроблено 191 стандарт вищої освіти, які перебувають на різних етапах узгодження. Натомість, відчутних дієвих, якісних зрушень у рівнях професійної підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти так і не відбулося (Каленський та ін., 2018, с. 26).

Зважаючи на це, до загальноновизнаних чинників, що гальмують розвиток професійної освіти (залишковий принцип фінансування; недостатня участь суб'єктів господарювання у розв'язанні завдань фахової передвищої освіти; недосконалість нормативно-правової бази; відсутність системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників; недосконалий механізм формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників, фахівців тощо) відносимо й низький рівень стандартизації підготовки кваліфікованих робітників, фахівців закладами професійної освіти. Мова про те, що розроблені стандарти професійної освіти в системі вимог до підготовленості випускників недостатньо «заземлюються» в реальному педагогічному процесі технікуму, коледжу, професійно-технічного училища. Певним чином цьому сприяє розуміння стандартизації лише як процедури розроблення та затвердження

стандартів освіти... Наприклад в «Енциклопедії освіти» виписано (Кремень ред., 2008, с. 871): «*Стандартизація освіти* – процедура розроблення та затвердження стандартів освіти (освітніх стандартів), які є складовою системи освіти – сукупності взаємодіючих документів, що встановлюють певні норми та положення щодо реалізації освітнього процесу». Зупинимось на цьому аспекті докладніше.

Досліджуючи методологічні і технологічні аспекти стандартизації професійної освіти, Д. Чернілевський досить слушно узагальнює свій пошук і робить такі висновки: стандарт має служити соціальною гарантією членам суспільства, їх конкурентоспроможності на вітчизняному і світовому ринках праці; стандарт повинен стати основним інструментом управління якістю професійної освіти; стандарт є і метою, досягнення якої слід прагнути, і реально одержаним результатом, який повинен бути зіставленим з метою; стандарт – це могутній засіб підвищення якості предметної діяльності. І далі учений формулює головну умову, за якої стандарт успішно виконує названі функції: він пропонує *стандартизацію освіти* розглядати як процедуру, що супроводжує і етап цілепокладання, і етап оцінки результативності її досягнення, що сприяє оптимізації власне освітнього процесу за рахунок його корекції (Чернілевський, 2008). Іншими словами, якщо стандартизацію розглядати не лише як «розроблення та затвердження стандартів», а і як офіційно встановлений порядок виконання його положень та дотримуватися вимог до компетентності підготовки випускників на етапах цілепокладання, проектування змісту освіти, організації оволодіння тими, хто навчається, компетентностями, оцінювання компетентнісних досягнень учнів, студентів і випускників (зокрема, незалежно), то є можливість суттєво підвищити якість функціонування професійної освіти.

При цьому маємо на увазі, що в ідеалі при підготовці кваліфікованого робітника, фахівця в системі професійної освіти має існувати три види кваліфікаційних стандартів: професійний стандарт (визначає необхідні для сучасного ринку праці вимоги до кваліфікацій та компетентностей працівників); освітній стандарт використовується для розроблення освітніх програм і є основою для розроблення стандартів оцінювання результатів навчання; стандарт оцінювання компетентностей випускників (застосовуються для присвоєння

кваліфікацій – як освітніх, так і професійних). Схематично взаємозв'язок різних видів кваліфікаційних стандартів показано на рис. 1.

На завершення висвітлення структурно-функціональних характеристик кваліфікаційних стандартів вважаємо за доцільне навести призначення стандартів, яке декларує Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти, зокрема [*Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*, 2006, с. 13]: покращувати освіту, яку студенти отримують у вищих навчальних закладах європейського простору вищої освіти; допомагати вищим навчальним закладам забезпечувати і підвищувати якість своєї діяльності і через якість стверджувати свої права на автономію; визначити основу діяльності агенцій із забезпечення якості вищої освіти; зробити зовнішнє забезпечення якості більш прозорим і зрозумілим для всіх, хто бере в цьому участь.

Отже, звернемося безпосередньо до визначення поняття «стандартизація професійної освіти». Нагадаємо, що визначення (чи дефініція) поняття – це логічна операція, що розкриває зміст поняття, встановлює значення терміну. Будь-яке визначення є переліком істотних і відмінних ознак того чи іншого предмету чи явища і відповідає на запитання: «Що це таке?». З огляду на теорію визначення понять (Пасько та ін., 2004), прогнозуємо, що визначення буде *атрибутивно-реляційним* – через найближчий рід і видові ознаки. При цьому, насамперед, важливо визначитися з найближчою родовою ознакою. Нагадаємо, що родовою називають ознаку, яка притаманна предметам певного класу, у межах якого знаходяться предмети, що відображені у данному понятті: родова ознака для цих предметів є нерозрізною (Пасько та ін., 2004). Родова ознака має вказувати на найближче ширше поняття.

Варто відмітити, що при визначенні поняття «стандартизація» учені найчастіше називають такі родові поняття, як «*групування*» («... професійна стандартизація як групування занять, робочих місць, посад, видів роботи, їх категорій тощо...») (Луговий, 2017, с. 9), *процедура*, *процес*, *діяльність*. Зупинимо увагу на тлумаченні цих родових понять словниковою літературою.

Наприклад, у Законі України «Про стандартизацію» поняття «*стандартизація*» визначається як «... діяльність, що полягає

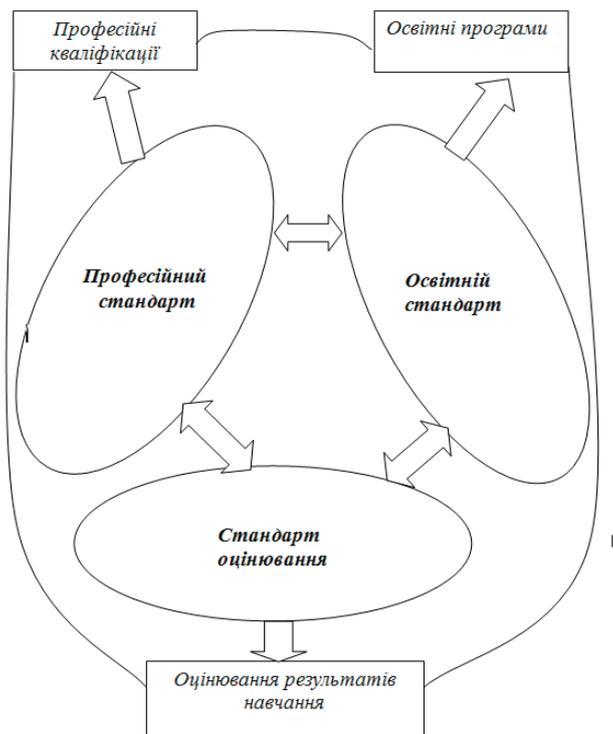


Рис. 1. Схема взаємозв'язків різновидів кваліфікаційних стандартів

в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» (Паськота ін., 2004). У даному випадку родове поняття «діяльність» тлумачиться словником української мови як процес взаємодії людини з довкіллям, завдяки чому вона досягає свідомо поставленої мети, яка виникла внаслідок появи потреби.

У свою чергу, *процедура* – офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь; ряд яких-небудь дій, хід виконання чого-небудь (Білодід ред., 1977, с. 343);

Словник української мови визначає поняття «процес» як послідовну зміну станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь; сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку. Не беручи до уваги можливість застосування поняття «групування» як родової ознаки, зупинимося на прийнятті найближчого ширшого поняття з визначених трьох родових – *діяльність, процедура, процес*.

Орієнтуючись на основні правила визначення понять (1. Визначення має бути пропорційним; об'єм поняття, яке визначається, повинен бути рівним об'єму поняття, яке є визначальним ($Dfd \circ Dfn$); 2. Визначення не повинне містити кола; 3. Визначення повинне бути чітким та ясним; 4. Визначення не повинне зводитися лише до заперечення (Пасько та ін., 2004), доходимо такого висновку: якщо ми означимо поняття «стандартизація професійної освіти» через родові поняття «діяльність», то допустимо логічну помилку. Мова про те, що в даному разі ми «перескочимо» через поняття «процедура» і «процес», які знаходяться ближче до поняття, яке визначається (*definiendum* – *Dfd*).

На цьому етапі дефінітивного аналізу маємо визначити найближчий рід з двох понять. Якщо б ми хотіли означити поняття «стандартизація професійної освіти» не через поняття «процедура», а через поняття «процес», то допустили б логічну помилку, бо поняття «процедура» за своїм змістом вужче, ніж «процес». Отже, родовою ознакою поняття «стандартизація професійної освіти» визначаємо поняття «процедура».

Звернемося до вивчення видових ознак

досліджуваного поняття. З огляду на теорію визначення понять, видовою відмінністю повинна бути ознака або група істотних ознак, властивих тільки данному предметові і відсутніх в інших предметах, які належать до цього самого роду (Пасько та ін., 2004). Додамо, що чим більше видових ознак змісту поняття перелічуються у дефініції, тим більш повним і точним отримуємо визначення. Але маємо пам'ятати і про таке застереження: не має сенсу в визначенні перераховувати велику кількість видових ознак – можемо отримати надто громіздку, складну дефініцію.

Першою видовою ознакою поняття «*стандартизація професійної освіти*» виокремлюємо встановлення нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) випускників закладів професійної освіти: насамперед, стандартизація і має розпочинатися з розроблення та затвердження кваліфікаційних стандартів (професійного, освітнього, оцінного).

Характеризуючи ключові поняття категорії «стандартизація», Д. Чернілевський слушно зазначає, що стандартизація детермінує «... введення як обов'язкової процедури співвідношення цілей і результатів, зрештою, сприяння корекції як цілей і результатів, так і процесу руху від цілей до результату...» (Чернілевський, 2008, с. 55). Дійсно, визначивши в стандарті результати навчання (освітні цілі), необхідно постійно зіставляти навчальні досягнення учнів, студентів з вимогами стандартів задля вчасної корекції процесу оволодіння майбутньою професійною діяльністю. Вказане положення виділяємо другою суттєвою видовою ознакою досліджуваного родового поняття.

Досліджуваний ряд організаційно-освітніх дій спрямований на досягнення належного рівня якості професійної освіти. Для цього, власне, розробляються кваліфікаційні стандарти, а в перебігу навчання освітні результати учнів, студентів зіставляються з їх вимогами та корегуються змістово-технологічні вектори підготовки. Отже, третю видову відмінність пов'язуємо зі спрямованістю усіх етапів процедури на забезпечення належних рівнів якості освіти.

Кваліфікаційні стандарти четвертого покоління призначені для реалізації ідей компетентнісної концепції. Зокрема, мета кваліфікаційних стандартів вищої професійної освіти визначається такими завданнями (Чернілевський, 2008, с. 55):

– встановити базовий рівень, що забезпечує отримання і продовження професійної освіти,

необхідний рівень професійної компетентності, нижче за який не може бути атестація фахівця-професіонала;

– підвищити якість професійної підготовки фахівців за рахунок розширення професійного профілю, оволодіння студентами інтегрованою групою професій, універсалізації змісту освіти, упровадження прогресивних педагогічних технологій, системного контролю за діяльністю навчальних закладів і органів управління;

– забезпечити конвертованість вищої професійної освіти усередині держави та за її межами для безперешкодної участі випускників у міжнародному ринку праці;

– забезпечити збереження вітчизняного освітнього простору, можливість безперервної освіти («освіти впродовж життя»), академічну мобільність, раціональні витрати фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

Зважаючи на щойно вказані завдання, четверта видова ознака характеризує відмінність досліджуваного родового поняття («*процедури*») з позицій вимог до інноваційності змісту та технологій навчання. Підкреслимо, що саме технологія як заздалегідь спроектована організація освітнього процесу гарантує досягнення учнями, студентами навчальних результатів – компетентностей. Крім того, розроблення, затвердження та впровадження кваліфікаційних стандартів має сприяти тому, що усі галузі професійної освіти (професійна (професійно-технічна); фахова передвища; вища професійна) мають бути вільно конвертовані в європейському та світовому освітньому і професійному просторах: це положення, яке не викликає сумніву з точки зору призначення кваліфікаційних стандартів, виділяємо п'ятою суттєвою видовою ознакою досліджуваної дефініції.

Висновки. Засобами теорії визначення понять дефініцію поняття «*стандартизація професійної освіти*» потрактуємо у такій редакції: це процедура, що визначає встановлення нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) випускників закладів професійної освіти, передбачає перманентне зіставлення навчальних досягнень учнів, студентів з цілями їх компетентнісно орієнтованої підготовки задля її корекції, забезпечує досягнення належних рівнів якості професійної підготовки фахівців у професійних навчальних закладах засобами інноваційності змісту та технологій навчання і сприяє конвертованості рівнів професійної освіти усередині держави та за її межами.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розробленням технології проектування змісту копетентнісно орієнтованої

підготовки молодших спеціалістів у закладах фахової передвищої освіти.

Література

1. Білодід, І. К. ред., 1977. *Словник української мови* : [в II-ти т.]. Т. 8 : Природа-Ряхтливий. К. : Наукова думка.
2. Верховна Рада України: офіц. веб-портал, 2011. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. [online] (Останнє оновлення 28 Вересень 2017) Доступно: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>> [Дата звернення 9 Травень 2018].
3. Законодавство України, 2018. Закон України «Про стандартизацію». [online] (Останнє оновлення 04 Листопад 2018) Доступно: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>> [Дата звернення 9 Листопад 2018].
4. Каленський, А. А., Лузан, П. Г., Ваніна, Н. В. та Пашенко Т. М., 2018. *Стандартизація професійної освіти: теорія і практика*; монографія. Житомир: «Полісся».
5. Каленський А., 2018. Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. *Професійна педагогіка*, 16, с. 27-33. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.27-33>.
6. Кремень, В. Г. ред., 2008. *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер.
7. Луговий, В.І., 2017. Особливості стандартизації професійної невищої і вищої освіти: теоретико-методологічний аспект. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*, 1 (94), с. 5-20.
8. Законодавство України, 2011. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. [online] (Останнє оновлення 06 Січень 2012) Доступно: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>>.
9. Пасько, Я. І., Білецький В.В. та ін. 2004, *Логіка : навчально-методичний посібник*. Донецьк: Дон ДДУ.
10. Пуховська, Л. П., Варначев А. О., Мельник С. В. та Кравець Ю.І., 2014. *Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високо розвинутою економікою*. К.: «НВП Поліграф сервіс».
11. *Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*, 2006. К.: Ленвіт.
12. Чернілевський, Д. В., 2008. *Педагогіка вищої школи*: Підручник. Вінниця: Видавництво університету «Україна».
13. *International Standard Classification of Education.*, 2012. UNECKO: In-te for Statistics.
14. European Commission, 2014. *The European Qualifications frame works for life long learning: descriptors defining levels in The European Qualifications frame works (EQF)*: [online] Available at: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-efq/files/leaflet_en.pdf> [Accessed 18 December 2018].

Abstract

Semantic meaning analysis for VET standartisation key definitions

KEY WORDS:

qualification standards, education standard, occupational standars, VET standartisation, qualification, competence, competence-oriented training, learning outcomes

Petro Luzan,

Principal researcher

Laboratory for scientific-methodological support of specialists training in colleges and technical schools Institute of VET of NAES Ukraine

Nadia Kolisnyk

Researcher

Laboratory for scientific-methodological support of specialists training in colleges and technical schools Institute of VET of NAES of Ukraine

Serhiy Osypenko

PhD student Institute of VET of NAES of Ukraine

In terms of competence concept ideas the article represents major pedagogical categories for qualified workers and junior specialists training in VET schools. It emphasizes the objectively reasonable causes for native VET breakage (financing left-over principle; lack of incorporated and unincorporated businesses participation in solving problems of professional (vocational), occupational

pre-high, high education; regulatory and legal framework disbalance; lack of teachers and scientific-pedagogical workers further training system; nonperfect mechanism for state order forming on qualified workers, specialists training; low standardisation level of qualified workers and specialists training in VET schools). The results of semantic meaning analysis for most important research definitions are represented (standard, qualification standards, occupational standards, qualifications assessment standards, qualification, professional qualification, learning outcomes, education standardisation). They became the basis for defining crucial features of the research key definitions.

Based on meaning definition theory rules the attributive-relational definition (via the most related gender and type indicator) for the term “VET standardisation” – the procedure of setting qualification standards regulatory requirements to VET school graduates’ learning outcomes (competences), forseees the permanent comparison students’ training results with aims for their competence-oriented training with the purpose of its correcting, assures appropriate VET quality for specialists training in VET schools with the help of innovative content and training technologies tools and conduces VET levels converting within the country and abroad.

The prospects for further scientific studies on designing the content project technology for junior specialists competence-oriented training in occupational pre-high education institutions

References

1. Bilodid, I. K. red., 1977. *Slovník ukraínskoi movy* : [v 11-ty t.]. T. 8 : Pryroda-Riakhtlyvyi. K. : Naukova dumka.
2. Verkhovna Rada Ukrainy: ofits. veb-portal, 2011. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. [online] (Ostannie onovlennia 28 Veresen 2017) Dostupno: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>> [Data zvernennia 9 Traven 2018].
3. Zakonodavstvo Ukrainy, 2018. *Zakon Ukrainy «Pro standartyzatsiiu»*. [online] (Ostannie onovlennia 04 Lystopad 2018) Dostupno: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>> [Data zvernennia 9 Lystopad 2018].
4. Kalenskyi, A. A., Luzan, P. H., Vanina, N. V. ta Pashchenko T. M., 2018. *Standartyzatsiia profesiinoi osvity: teoriia i praktyka*: monohrafiia . Zhytomyr: «Polissia».
5. Kalenskyi A., 2018. Metodolohichni pikhody do standartyzatsii zmistu profesiinoi osvity. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*, 16, s. 27-33. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.27-33>.
6. Kremen, V. H. red., 2008. *Entsyklopediia osvity*. Kyiv: Yurinkom Inter.
7. Luhovyi, VI., 2017. Osoblyvosti standartyzatsii profesiinoi nevyshchoi i vyshchoi osvity: teoretyko-metodolohichni aspekt. *Pedahohika i psykholohiia. Visnyk NAPN Ukrainy*, 1 (94), s. 5-20.
8. Zakonodavstvo Ukrainy, 2011. *Natsionalna ramka kvalifikatsii. Dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341*. [online] (Ostannie onovlennia 06 Sichen 2012) Dostupno: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>>.
9. Pasko, Ya. I., Biletskyi V.V. ta in. 2004, *Lohika : navchalno-metodychnyi posibnyk*. Donetsk: Don DDU.
10. Pukhovska, L. P., Varnachev A. O., Melnyk S. V. ta Kravets Yu. I., 2014. *Profesiini standarty i kvalifikatsii u krainakh z vysoko rozvynutoiu ekonomikoiu*. K.: «NVP Polihraf servis».
11. *Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity*, 2006. K.: Lenvit.
12. Chernilevskyi, D. V., 2008. *Pedahohika vyshchoi shkoly: Pidruchnyk*. Vinnytsia: Vydavnytstvo universytetu «Ukraina».
13. *International Standard Classification of Education*, 2012. UNECKO: In-te for Statistics.
14. European Sommission, 2014. *The European Qualifications frame works for life long learning: descriptors defining levels in The European Qualifications frame works (EQF)*: [online] Available at: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_en.pdf> [Accessed 18 December 2018].